

TEMA 4

L'ACTIVACIÓ DEL PATRIMONI CULTURAL

ÍNDIX DEL TEMA 4

- Les categories dels béns culturals
- Els valors del patrimoni cultural
- La gestió del patrimoni cultural
- El patrimoni cultural valencià
- Els museus com a contenidors patrimonials

LES CATEGORIES DELS BÉNS CULTURALS

- **Doctrina jurídica:** tesis maximalistes i minimalistes.
- **Sistemes** de classificació legislativa
 - Sistema **d'enumeració:** Convenció de la UNESCO de 1970.
 - Sistema de **categories:** Convenció de l'Haia (1954) i Convenció de París (1972).

LES CATEGORIES DELS BÉNS CULTURALS

- Convenció de l'Haia (1954).
 - Béns mobles i immobles de gran importància
 - Edificis que conserven béns mobles
 - Centres monumentals

LES CATEGORIES DELS BÉNS CULTURALS

- Convenció de París (1972).
 - Béns culturals (etnodiversitat).
 - Monuments
 - Conjunts
 - Llocs
 - Béns naturals (biodiversitat).
 - Monuments naturals
 - Formacions geològiques i fisiogràfiques
 - Llocs o zones naturals

LES CATEGORIES DELS BÉNS CULTURALS

- Cultura popular i tradicional (1989).
- Patrimoni immaterial (2003).
- **LPHE** (1985). Béns d'interès cultural (**BIC**): mobles, immobles, immaterials.
 - Monuments
 - Jardins històrics
 - Conjunts històrics
 - Llocs històrics
 - Zones arqueològiques

LES CATEGORIES DELS BÉNS CULTURALS

■ El patrimoni artístic

- Valor artístic
- Valor històric (monuments).
- Valor religiós (patrimoni eclesiàstic)
- *"Best-sellers"* patrimonials
- Avantguardes
- Artesanies

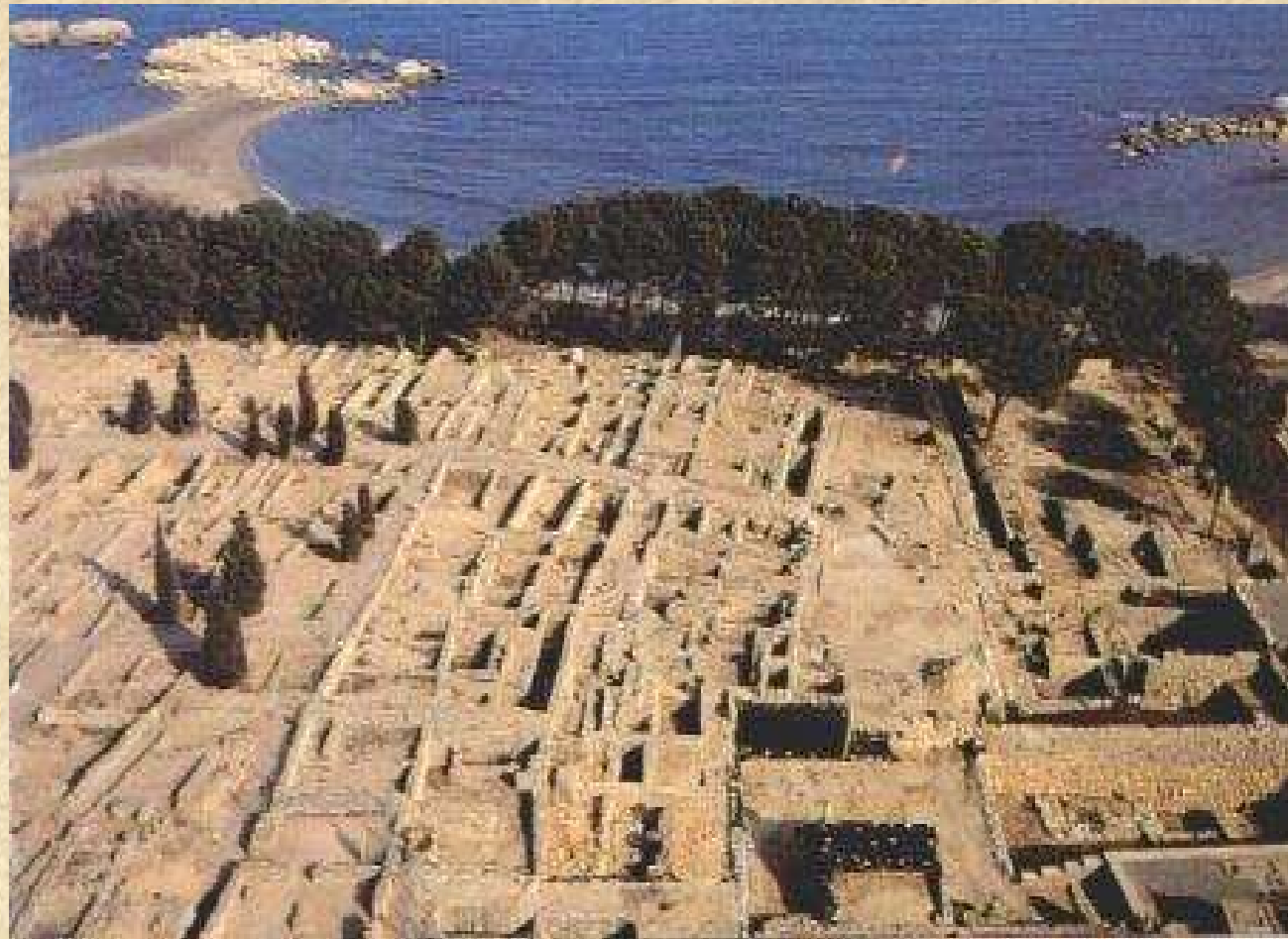

LES CATEGORIES DELS BÉNS CULTURALS

- El patrimoni arquitectònic
 - Patrimoni arquitectònic rural
 - Patrimoni arquitectònic urbà
- El patrimoni arqueològic
 - Arqueologia de gestió, d'investigació i de prevenció.
 - Jaciment o zona arqueològica
 - Parc arqueològic
 - Paleontologia
 - Arqueologia industrial

LES CATEGORIES DELS BÉNS CULTURALS

- El patrimoni etnogràfic
 - Béns mobles
 - Béns immobles
 - Béns immaterials
- El patrimoni documental i bibliogràfic
 - Arxius
 - Biblioteques
 - Centres de documentació

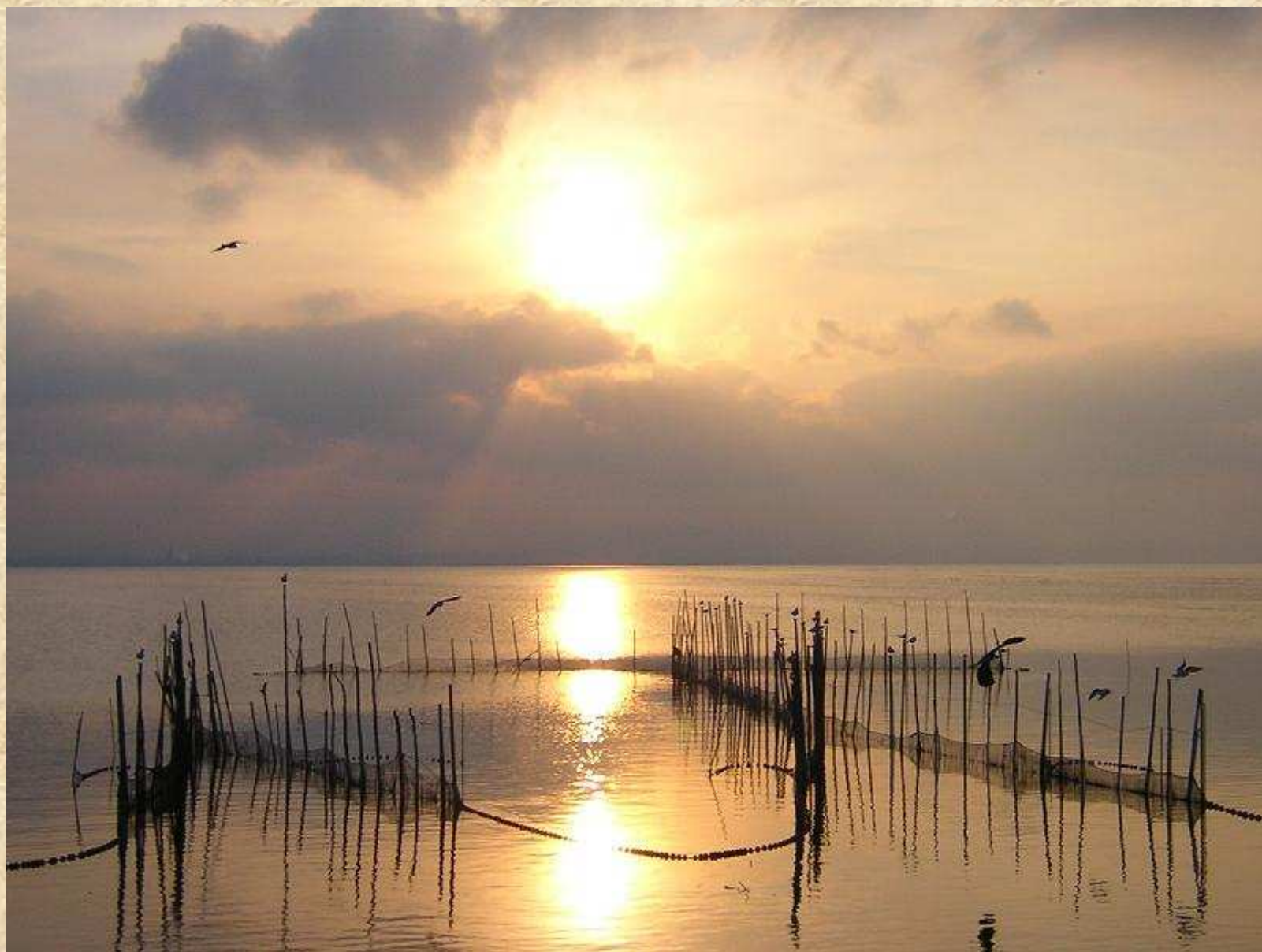

LES CATEGORIES DELS BÉNS CULTURALS

- El patrimoni natural o ambiental
 - Interacció cultura-natura
 - Béns ambientals (riscos)
 - Béns paisatgístics
 - Béns naturals: boscos, zones humides, serres i muntanyes, deserts i illes.
 - Història: precedents, UICN i UNESCO i Cimera de Rio (1992): sostenibilitat.

LES CATEGORIES DELS BÉNS CULTURALS

- 1972. Informe del Club de Roma: els límits del creixement.
- 1972. Conferència Mundial sobre Medi Ambient (Estocolm): necessitat d'una educació mediambiental.
- 1977. Conferència de Tblissi. Comunicació mediambiental
- 1980. Estratègia mundial per a la conservació: proposta de desenvolupament sostenible.
- 1987. Informe Brundtland.
- 1990. Segona estratègia mundial per a la conservació.
- 1992. Cimera de Rio.
- 2002: Cimera de Johannesburg.

LES CATEGORIES DELS BÉNS CULTURALS

- El patrimoni natural o ambiental
 - Reserva natural estricta o àrea natural silvestre (reserves de la biosfera).
 - Parc nacional (i parcs naturals).
 - Monument natural.
 - Àrea d'ordenació d'hàbitat i espècies
 - Paisatge marítim-terrestre protegit
 - Àrea protegida d'ordenació de recursos

LES CATEGORIES DELS BÉNS CULTURALS

- Els **museus** (classificació ICOM).
 - Art
 - Història natural
 - Etnografia i folklore
 - Històric
 - De les ciències i tècniques
 - Ciències i serveis socials
 - Comerç i comunicació
 - Agricultura i productes del sòl
 - Altres (joguines, esportius...).

ELS VALORS DEL PATRIMONI

- L'activació del patrimoni cultural.
Operacions lògiques:
 - Desenvolupament de polítiques del passat (legitimadores).
 - Constitució de discursos d'anivellament col·lectiu (assimilació).
 - Problematització de la restitució d'elements patrimonials
 - Dessencialització de patrimonis locals

ELS VALORS DEL PATRIMONI

- El valor material (mercat, recurs econòmic).
- El valor simbòlic
 - Valor simbòlic expressiu (estètica).
 - Valor simbòlic referencial
 - Valor científic
 - Valor identitari (metonímia i metàfora).

ELS VALORS DEL PASSAT

- Familiaritat
- Reafirmació i validació
- Identitat
- Orientació
- Enriquiment
- Fugida
- Atributs (antiguitat, continuïtat, terminació i successió).

ELS RISCOS DEL PATRIMONI

- Conflictes armats
- Industrialització i modernització
- Urbanització i especulació
- Tràfic il·legal
- Desconeixement i oblit
- Degradació ambiental
- Crisis econòmiques
- Canvis culturals
- Buits legals i incompliment de les lleis
- Conservació incorrecta
- Turisme

LA GESTIÓ DEL PATRIMONI

- Organismes governamentals **transnacionals** (UNESCO).
- Organismes governamentals **supraestats** (Unió Europea).
- Organismes governamentals **estats** (ministeris).
- Organismes públics **autonòmics i locals**
- Organitzacions **professionals**
- Organitzacions **privades**

AGENTS DEL PATRIMONI

- Responsables polítics
- Institucions culturals
- Experts i científics
- Empreses
- Productors culturals (artistes).
- Erudits locals
- Associacions i grups
- Esglésies
- Mitjans de comunicació
- Col·lectivitats i comunitats (veïns)
- Turistes i individus

INSTRUMENTS DE GESTIÓ DEL PATRIMONI

- **Legislació i normatives** (lleis de patrimoni).
- **Inventaris**: registre, identificació i descripció.
- **Catàlegs**: comprensió del bé cultural en el seu context.
- **Raons**: coneixement, protecció, intervenció i valorització.

FORMES DE CONSERVAR EL PATRIMONI CULTURAL

- Identificació
- Exposició
- Protecció
- Reconstitució o restauració
- Trasllat
- Readaptació
- Duplicació
- Reconstrucció
- Emulació
- Commemoració

PARADOXES DEL PATRIMONI CULTURAL

- Titularitat privada i bé públic
- Bé col·lectiu activat per minories expertes o ciutadanes
- La conservació del patrimoni implica la seua transformació
- S'intenta restaurar l'autenticitat
- Reterritorialització desterritorialitzada
- Retradicionalització modernitzada
- El creixement del patrimoni du a la saturació i la insostenibilitat d'aquest

EL PATRIMONI CULTURAL VALENCIÀ

- **Inventari general**
 - **Béns d'interès cultural valencià**
 - Béns immobles
 - Béns mobles
 - Béns immaterials o etnològics
 - **Béns inventariats no BIC**
 - Béns de rellevància local
 - Béns mobles inventariats
 - Béns immaterials inventariats

EL PATRIMONI CULTURAL VALENCIÀ

■ Inventari:

- Patrimoni arqueològic i paleontològic
 - Museus i col·leccions museogràfiques permanents
 - Patrimoni documental, bibliogràfic, audiovisual i informàtic.
- ## ■ Béns no inventariats del patrimoni cultural
- ## ■ Llei del Patrimoni Cultural Valencià (Llei 4/1998, modificació del 2004).

ELS MUSEUS

- Són els **contenidors** del patrimoni
- Continent, contingut, activitats.
- **Representació metafòrica** de les identitats
- **Institució** permanent al servei de la societat i el desenvolupament, oberta al públic, que investiga els testimonis materials del gènere humà i el seu entorn, que conserva, comunica i exposa per a l'estudi, l'educació i el gaudi (ICOM).

ELS MUSEUS

- Col·lecció, recerca i difusió.
- Selecció, ordenació i presentació dels objectes.
- **Museologia**: ciència de la investigació i organització dels museus (teoria).
- **Museografia**: ciència auxiliar de la disposició, conservació i exposició dels museus (praxi).

ELS MUSEUS. HISTÒRIA

- El *museion* grec (temple de muses).
- Les col·leccions romanes
- Les col·leccions renaixentistes
- Gabinets de curiositats i cambres de meravelles (segle XVII).
- El Museu il·lustrat (*British Museum*, 1753).
- El Museu Nacional (Revolució francesa).

ELS MUSEUS. HISTÒRIA

- El museu com a temple del saber (1860-1920): col·leccions.
 - Museus d'història nacional
 - Museus de ciències
 - Museus folklòrics
- El replantejament de la museologia tradicional (1930-1945): el naixement de la nova museologia (Georges-Henri Rivière).

ELS MUSEUS. HISTÒRIA.

- La **nova museologia** (des de 1970).
 - Territori, comunitat, patrimoni.
 - Participació ciutadana, identitat.
 - Educació i desacralització
 - Centre de documentació multidisciplinari.
 - Recerca i difusió.
 - Cultures populars, objectes, processos.
 - Comunicació i desenvolupament
 - Perspectiva crítica, patrimoni extens.
 - Conservatori, observatori, laboratori.
 - Vivència reflexiva del patrimoni

NOVA MUSEOLOGIA

- Museus de territori i identitat
- Museus a l'aire lliure
- Vitrines ecològiques
- Museus de veïnat o de barri
- Museus comunitaris
- Museus polifònics
- Ecomuseus
- Museus de societat
- Museus de frontera i pas

Madrid

Valencià

MUSEU FALLER

AJUNTAMENT DE VALENCIA

ELS MUSEUS. ACTUALITAT

- Nova museologia
- Moderns contemporanis
 - Espectacularització
 - Noves tecnologies: virtualitat.
 - Màrqueting i botigues
 - Aspectes ludico-recreatius
 - Participació
 - Espais de mediació
 - Associacions d'amics dels museus
 - Xarxes de museus
 - Exposicions massives

ELS MUSEUS

- Del temple de les muses al temple de les masses (globalització).
- Museomania i automusealització
- De la contraposició museu/avantguarda al museu-avantguarda
- Tipus de representació patrimonial:
 - Patrimonialització excloent
 - Patrimonialització assimilacionista
 - Patrimonialització restitucionista
 - Patrimonialització pluralista